



Traffic handlar om drogpolitik

# Ett förlorat krig

AV YLVA LILJEHOLM

I Steven Soderberghs **Traffic** får vi följa droghandelns hela näringskedja, med två vita män som representanter för dess yttersta ändar. Där finns å ena sidan Michael Douglas domare Wakefield som med blåögd tro på konstitutionen och dess lagar förklarar krig mot drogerna, å andra sidan knarkkungens Carlos Ayala (Steven Bauer) vars drogimperium är strukturerat att stå emot nästan vilka attacker som helst. Catherine Zeta-Jones är Ayalas till en början helt oskyldiga fru som under filmens gång förvandlas till en drogdrottning av minst samma hänsynslösa kaliber som sin man – allt för att försvara den luxuösa livsstil hon med sin fattiga barndom som ursäkt anser sig ha rätt till. Däremellan finns rättrådiga, hårt kämpande poliser av varierat etniskt ursprung; den mexikanske streetsmarte Javier (Benicio Del Toro), den svarte civilspanaren Gordon (Don Cheadle) och hans puertorikanske partner Castro (Luiz Guzman) som för en nästintill hopplös kamp mot drogbranschen.

**E**n del av den svenska kritiken mot *Traffic* har handlat om att den slår in öppna dörrar. Vi svenskar vet ju redan att en effektiv drogbehandling måste åtföljas av vårdprogram, av ett mänskligt ansikte. Tänk om åtminstone delar av de 19 miljarder dollar som läggs på USA:s drogbehandlingssystem varje år gick till AA eller AN istället... I *Traffic* underkänns hela den amerikanska drogpolitiken och dess ineffektiva lagar. Drogpolitiken är för pompös, för krigisk, för storsvulen och spelar droghandlarna rätt i händerna.

Man kan inte föra krig när fienden finns i ens egen familj, säger en uppgiven domare Wakefield, som under filmens gång förlorar hela sin naiva tro på att krig är något som kan vinnas. Krigsmetaforen är genomgående i filmen. USA:s förklarade krig mot knarket är dömt att misslyckas och ju mer man fläskar på med storslagna program, mäktiga polisinsatser och vapenskrammel – ju större blir förnedringen i misslyckandena.

Det är lätt att tolka budskapet i *Traffic* som en typisk amerikansk manifestation för individen, mot staten. I slutet är det familjen – kärnfamiljen och familjen Anonyma Alkoholister – som blir räddningen för domare Wakefields dotter Caroline, efter att hon gjort en snabb karriär som heroinist och en lika snabb resa från högmodig lyckad akademikerdotter till droghora. I slutet är det Don Cheadles envetna knarkpolis



Benicio Del Toro som streetsmarte Javier

som får triumfera i det lilla, när han lyckats bugga den oåtkomliga Ayalas eget hem. I slutet får de fattiga mexikanska pojkarna, tack vare den storhjärtade polisen Javier sin hett eftertraktade belysning så att de kan spela baseball även på kvällen istället för att låta drogerna bekämpa tristessen. Överfört till svenska förhållande ser vi snabbt bristerna. Vem tar hand om knarkarna som inte har någon kärnfamilj? Vem kan begära filmhjälpeskurage från verklighetens poliser? Och självklart kan man inte förlita sig på enskilda personers engagemang för att lösa ungdomars fritidsproblem.

**M**en Soderberghs film snuddar även vid andra frågor – inte lika enkla att avfärda. Anledningen till den enorma drogtrafiken världen över är naturligtvis att det finns en marknad. Det finns människor, gott om människor, som gillar droger, som får något – åtminstone till att börja med – positivt ut av drogerna. När Caroline röker heroin för första gången är det en ren njutning (i scenen kopplad till erotisk njutning), något kameran inte skyr att visa. I filmen sägs att 25% av avgångseleverna i high school använder droger regelbundet. Om siffran stämmer eller ej ska vara osagt men problemet är stort och ökar. Så även i Sverige. Varför? Vad är det som driver en ung, vacker, rik, vit, intelligent och populär flicka att bli heroinmissbrukare? I en scen antyder Caroline själv svaret. Hon sitter med sina verbala, cyniska, uttråkade och rastlösa överklasskompisar och försöker formulera sina tankar om livet mellan deras reptilsnabba och meningslösa pladder. Ingen lyssnar på någon annan, säger hon. Jag är trött på all denna sarkasm.

Det är en scen om längtan efter närhet och verklig kontakt. Om djup, inte yta. Om mod, inte förställning. Scenen talar om andlig fattigdom intimt förknippad med den åtråvärda moderna västerländska livsstil där yttre framgång manifesterad i så många prylar som möjligt slukar all tid och rum för mänsklig närhet och verklig kontakt. Då bränner *Traffic* faktiskt till. Då

handlar det även om oss här i Sverige där vi alltid är snabba att efterapa amerikansk livsstil. Är vårt och vårt lands ansvar inte ännu större när vi nu vet det som SVD:s *Traffic*-recensent skriver; att "aldrig så effektiva polisiära insatser är meningslösa utan genomtänkta vård- och sociala insatser" och ändå nedrustas just dessa vårdinsatser. När vi å ena sidan uppmuntrar en genomkommersialiserad här-och-nu-kultur och å andra sidan inte lyckas hindra att klyftan mellan etablerade och icke-etablerade bara ökar. Då skapar vi en fin grogrund för drogmissbruk – både hos dem som inget har – som kanske till och med har något att vinna på en droggenomsyrad livsstil – och hos dem som får allt serverat – och just därför söker kickar som inte erbjuds någon annanstans. Då är det hyckleri att säga att *Traffic* inte har något att säga oss. Vi är lika sårbara för internationell droghandel som USA och är på god väg att liksom dem skapa ett samhälle som säger en sak och gör en annan. Detta hyckleri kan ta sig många uttryck. Ett litet (harmlost eller ej kan diskuteras) exempel: I Sverige är det förbjudet att göra reklam för alkoholhaltiga drycker starkare än lättöl. Men tydligen inga problem att marknadsföra en dryck – Festis – gentemot ungdomar genom en romantiserad parafrasering av droghandel och drogmissbruk i reklamfilmer. Dessa har i olika, uppenbarligen framgångsrika versioner visats under senare år (bland annat såg jag en av dem före visningen av *Traffic* vilket gav en ironisk touch åt hela filmen). I den senaste versionen möter vi en "Festis-abstinent" kille som är beredd att göra allt för att få sin dagliga dos men stöter på problem hos sina langare. I slutändan kämpar alla, med livet som insats, för den enda tillgängliga flaskan. Festisfilmerna är snygga, ungdomstillvända, coola och ironiska. Just såna egenskaper/företeelser som Carolines drogmissbruk är en protest mot. Festisfilmerna har accepterat läget. I *Traffic* – där kriget kan sägas sluta oavgjort – finns det i alla fall hopp.

*Traffic* distribueras av UIP